תורה אור

משל דאחשורוש והמן למה הדבר דומה לשני בני אדם לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו בעל חריץ אמר "מי יתן לי תל זה בדמים" בעל התל אמר "מי יתן לי חריץ זה בדמים" לימים נזדווגו זה אצל זה אמר לו בעל חריץ לבעל התל "מכור לי תילך" אמר לו "טול אותה בחנם והלואי". °ויסר המלך את טבעתו אמר רבי אבא בר כהנא גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל שכולן לא החזירום למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב

ת"ר ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להם לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש? אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה (א) ומה מעבדות לחירות אמרי' שירה ממיתה לחיים לא כל שכן אי הכי הלל נמי נימא? (ב) *לפי *שאין אומרים הלל על נס שבחוצה לארץ יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ היכי אמרינן שירה כדתניא עד שלא נכנסו ישראל לארץ הוכשרו כל ארצות לומר שירה, משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה רב נחמן אמר *קרייתא זו הלילא (ג) רבא אמר בשלמא התם °הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אלא הכא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אנן! *בין לרבא בין לר"נ קשיא והא תניא משנכנסו לארץ לא הוכשרו כל הארצות לומר שירה? כיון שגלו חזרו להכשירן הראשון ותו ליכא והכתיב °ויהי איש אחד מן הרמתים צופים אחד ממאתים צופים שנתנבאו להם לישראל? מיהוה טובא הוו כדתניא הרבה נביאים עמדו להם לישראל כפלים כיוצאי מצרים אלא נבואה שהוצרכה לדורות נכתבה, ושלא הוצרכה לא נכתבה רבי שמואל בר נחמני אמר אדם הבא משתי רמות שצופות זו את זו רבי חנין אמר אדם הבא מבני אדם שעומדין ברומו של עולם ומאן נינהו בני קרח דכתיב °ובני קרח לא מתו *תנא משום רבינו מקום נתבצר להם בגיהנם ועמדו עליו. שבע נביאות מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל חולדה ואסתר שרה דכתיב °אבי מלכה ואבי יסכה *ואמר ר' יצחק "יסכה" זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה שסכתה ברוח הקדש שנאמר °כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה ד"א "יסכה" שהכל סוכין ביופיה מרים דכתיב °ותקח מרים הנביאה אחות *אהרן **ולא אחות משה? אמר ר"נ אמר רב שהיתה מתנבאה כשהיא אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שיושיע את ישראל ובשעה שנולד נתמלא כל הבית כולו אורה, עמד אביה ונשקה על ראשה אמר לה "בתי נתקיימה נבואתיך", וכיון שהשליכוהו ליאור עמד אביה וטפחה על ראשה ואמר לה "בתי היכן נבואתיך" היינו דכתיב °ותתצב אחותו מרחוק לדעה לדעת מה יהא בסוף נבואתה דבורה דכתיב °ודבורה אשה נביאה אשת לפידות מאי "אשת לפידות"? שהיתה עושה פתילות *למקדש, °והיא יושבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר? אמר ר' שמעון בן *אבשלום משום יחוד דבר אחר *מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור לא היה להם אלא לב אחד לאביהן שבשמים חנה דכתיב °ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני בה' *רמה קרני ולא רמה פכי: דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן, °אין קדוש כה' כי אין בלתך *אמר רב יהודה בר מנשיא אל תקרי "בלתך" אלא "לבלותך" שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם מעשה ידיו מבלין אותו אבל הקדוש ברוך הוא מבלה מעשה ידיו, °ואין צור כאלהינו *אין צייר כאלהינו אדם צר צורה על גבי הכותל ואינו יכול להטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אבל הקב"ה צר צורה בתוך צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים אביגיל דכתיב °והיה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר "בסתר ההר", "מן ההר" מיבעי ליה? אמר רבה בר שמואל על עסקי דם הבא מן הסתרים נטלה דם והראתה לו, אמר לה וכי מראין דם בלילה, אמרה לו וכי דנין דיני נפשות בלילה, אמר לה מורד

א) גי' רי"ף ורא"ש מתקיף לה רבא מי דמי בשלמא. ב) נגד השמש ודוד אמר אם אשאיר לנבל מכל אשר לו עד אור הבקר.

משל דאחשורוש והמן כו' · כלומר יש ללמוד מאחשורוש שאף בדעתו היה להשמידן: (*לאחזירן) **למוטב** · שגזרו עליהן תעניות לתשובה כדכתיב צום ובכי ומספד שק ואפר יוצע לרבים: **חוץ ממקרא מגילה** · ואם תאמר נר חנוכה, כבר פסקו הנביאים, אבל בימי מרדכי היו חגי זכריה ומלאכי: **מעבדות לחירות** · ביציאת מצרים אמרו שירה על הים: **הלל נמי נימא** · שהיא שירה: הכי גרסי' אמר רבא בשלמא התם כו' ולא עבדי פרעה שהרי לחירות יצאו: **אכתי עבדי אחשורוש אנן**. דלא נגאלו אלא מן המיתה: **בין לרבא** · דאמר להכי לא אמרי הלל דאכתי עבדי אחשורוש הוו הא לאו הכי אמרינן: **בין לרב נחמן** · דאמר קריאת מגילה במקום הלל: (ד) **הוכשרו שאר ארצות לומר שירה** · על נס המאורע להם: **ותו ליכא** · נביאים: **נבואה שהוצרכה לדורות** · ללמוד תשובה או הוראה וכל הנך מ"ח הוצרכו ובהלכות גדולות(ה)מנויין ומסדר עולם [א] אברהם יצחק יעקב משה ואהרן יהושע פנחס ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים (שופטים ב) זה פנחס ויבא איש האלהים אל עלי (שמואל א ב) זה אלקנה עלי שמואל גד נתן דוד שלמה עידו קרא *אל המזבח בבית אל מיכיהו בן ימלה בימי אחאב עובדיה אחיה השילוני ויהוא בן חנני בימי אסא עזריה בן עודד חזיאל [הלוי] מבני מתניה אליעזר בן דודו ממרישה כולן בימי יהושפט בדברי הימים (ב יט) ובימי ירבעם בן יואש הושע עמוס ובימי יותם מיכה המורשתי ובימי אמציה אמוץ אמר לאמציה מדוע דרשת אלהי אדום ואליהו ואלישע ויונה בן אמיתי ישעיה בימי מנשה יואל נחום חבקוק בימי יאשיה צפניה אוריה מקרית יערים ירמיה בגולה יחזקאל דניאל בשנת ב' לדריוש ברוך נריה שריה מחסיה חגי זכריה מלאכי ומרדכי בלשן בסדר עולם ועל דניאל אמרינן לעיל (דף ג.) אינהו נביאי ואיהו לאו נביא אלא אפיק דניאל ועייל שמעיה שאמר לרחבעם אל תעלו ואל תלחמו עם אחיכם בני ישראל *שנים לא ידעתי [ב]: **נתבצר להם** · לשון גבוה כמו ובצורות בשמים (דברים ט): **כשהיא אחות אהרן** · ועדיין לא נולד משה: **פתילות למקדש** · (ו)משכן שילה: **משום יחוד** · שהוא גבוה ואין לו צל ואין אדם יכול להתייחד שם עמה כמו בבית: **לב אחד** · שרף יש לו כמו אילן אבל אין לו בענפיו אלא בגזעו על פני כל גובהו: **רמה קרני ולא רמה פכי** · נבואה היא שנתנבאית על שאול ויהוא שלא תימשך מלכותן במשיחת דוד ושלמה כתיב קרן השמן ובמשיחת שאול ויהוא כתיב פך: **וכי רואין דם בלילה** · שנאמר (שמואל א כה) אם אשאיר לנבל עד אור הבקר משתין בקיר שמע מינה דהוה בלילה וכי מראין דם בלילה אם טמא או טהור הלא צריך להבחין מראיתו אם מה' דמים הטמאים באשה הוא: **וכי דנין דיני נפשות בלילה** · והא כתיב (ירמיה כא) דינו לבוקר משפט וכתיב והוקע אותם לה' ב) נגד השמש (במדבר כה): כליתני

משום · **יחוד** · כשבאין אליה בני ישראל למשפט:

דכתיב ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' · וה"נ הוה מצי לאתויי כל הפרשה שכל הנבואה על סנחריב ונבוכדנצר והמן כמו שתרגם יונתן אלא קרא דריש פרשתא נקט:

מורד

רבינו חננאל

ת"ר מ"ח נביאים וז' נביאות לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפי' אות אחת חוץ ממקרא מגילה. ואלו הן מ"ח נביאים. משה. ואהרן. ואסיר. ואלקנה. ואביאסף בני קרח נתנבאו במדבר. יהושע פינחס. אלקנה. גד החוזה. נתן הנביא. אסף.

ושנים לא ידעתי א' עודד הנביא ד"ה ב ט"ו לפי פי' רד"ק ואחד חנני הרואה ד"ה ב ט"ז שהתנבא על אסא ולפי פשוטו כשמזכיר הנביא בשמו ושם אביו בנבואה בידוע שהוא נביא בן נביא וא"כ עזריה בן עודד ויהוא בן חנני נתשבים לנביאים המה ואביהם גם יש לחשוב זכריה בן יהוידע הכהן ד"ה ב כ"ד גם עודד הנביא שהתנבא בימי פקח בן רמליהו דה"ב כ"ח

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' יהושע בן קרחה קל וחומר ומה מעבדות לחירות: (ב) שם הלל נמי נימא אמר ר' יצחק לפי שאין וכו' שבחוצה לארץ והרי יציאת מצרים דנס שבחוצה לארץ ואמרי' הלילא התם כדתניא עד כצ"ל: (ג) שם קרייתא זו הלילא מתקיף לה רבא מי דמי בשלמא התם: (ד) רש"י ד"ה בין לר' נחמן וכו' הלל הס"ד ואח"כ מ"ה לא הוכשרו: (ה) ד"ה נבואה וכו' ובהלכות גדולות הן מנויין ורובן יש ללמוד מסדר עולם וכו' קרא על המזבח וכו' בימי יאשיה צפניה וירמיה ואוריה מקרית יערים ליהויקים בגולה יחזקאל דניאל: (ו) ד"ה פתילות למקדש. למשכן שילה בשעה שבני אדם באין ליטול עצה ממנה יושבת תחת תומר שלא תשב עמהם בסתר משום יחוד שהוא גבוה ואין לו צל ואין אדם יכול להתייחד שם עמה כמו בבית ותחת שאר אילנות יש צל שיש להם ענפים סמוך לעיקרן הס"ד:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה נבואה כו' אברהם כו'. נ"ב אבל בסדר עולם לא חשיב אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן עלי שלמה נריה מחסיה וחשיב במקומם ג' בני קרח אסף וסימן ואיתן וידותן וזכריה הכהן ודניאל כי לא חשיב במ"ח נביאים רק אחר מות משה אף שבנביאות חשיב כי לא היו רק ז' וכן נריה ומחסיה לא נכתבו נביאתן וכן עלי ושלמה ולא נקראו נביאים ועי"ל ע"ז ברוך בן נריה כו': [ב] שם בסה"ד שנים לא ידעתי. נ"ב והם חנני ועודד

[נ"ל כחזירתן]

אל המזבח יעדי החוזה בד"ה ב ט ואפשר עידו החוזה כנזכר בד"ה ב יב היינו יעדי

תהלים קיג
[ערכין י: ע"ש היטב]
שמואל א א
במדבר כו
סנהדרין קי.
בראשית יא
סנהדרין סט:
בראשית כא
שמות טו
*) [סוטה יב: ע"ש]
**) [נ"ל ונו' אחות אהרן ולא וכו']
שמות ב
שופטים ד
שם
[נ"ל משכנות איתא בילקוט]
[נ"ל אבי שלום ועי' תוס' יומא לח: ד"ה דלא ותוס' כתובות קד: ד"ה שני]
[סוכה מה:]
שמואל א ב
כריתות ו. הוריות יב.
ברכות י.
ברכות י. ע"ש
שם
שמואל א כה

*אחרי ה'סוגריים' הגמ' תדון בענין מספר הנביאים. בתוכם יש דיון בשאלה למה לא אומרים הלל בפורים

** מטרת הסוגריים זו - כדי לשמור על רצף התשובות לשאלה למה לא אומרים הלל בפורים

נושא
גדולה הסרת טבעת יותר מ-48 נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל

נושא/מבנה
△
תשובות לשאלה למה לא אומרים הלל בפורים

נושא
כמה נביאים היו לישראל
מבנה
①-③
דעות על הפסוק "אחד מן הרמתים"
⋈
שמות הנביאות